

ANTON ÇEHOV

SAYFİYEDE

Çeviri: ZEKİ BAŐTİMAR

ANTON ÇEHOV
SAYFİYEDE

Can Klasik

Sayfiyede, Anton Çehov

Rusça aslından çeviren: Zeki Baştımaz

© 2010, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2010

2. basım: Eylül 2020, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 3000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak uygulama: Başak Nur Vanlıoğlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-4593-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750745935

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ANTON ÇEHOV SAYFİYEDE

ÖYKÜ

Rusça aslından çeviren

Zeki Başımar

♥can

Anton Çehov'un Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Doktor Çehov'dan Öyküler, 2004

Öylesine Bir Hikâye, 2005

Sıra Dışı Bir Adam ve Dięer Öyküler, 2005

Altıncı Koğuş, 2019

ANTON ÇEHOV, 1860'ta, Taganrog'da, küçük bir taşra bakkalının oğlu olarak dünyaya geldi. Ortaöğreniminden sonra liseyi kentte okudu. Yunan ve Latin klasiklerini temel alan bir öğrenim gördü. 1879'da Moskova Tıp Fakültesi'ne girdi. 1884'te çeşitli hastanelerde görev almaya başladı ve *Bukalemun* başlıklı ilk öykü kitabı aynı yıl yayımlandı. Bu dönemde kısa oyunlar da yazdı ve *İvanov* (1887) adlı oyunuyla dram tekniği alanında Rus tiyatrosuna büyük yenilikler getirdi. "Alacakaranlık" adlı öykü kitabıyla Puşkin Ödülü'nü kazandı. *Bozkır* (1888) başlıklı uzun öyküsüyle büyük bir yazar olarak tanındı ve öykünün, Rusya'da yazınsal bir tür olarak yerleşmesini sağladı. Hastalığına rağmen, *Duçetka* (1899), *Küçük Köpekli Kadın* (1899) gibi ünlü yapıtlarını bu dönemde kaleme aldı. *Vanya Dayı* (1897), *Üç Kız Kardeş* (1900), *Vişne Bahçesi* (1903) gibi büyük oyunlarını hayatının son yıllarında yarattı. 1904 yılında, eşi ve ünlü tiyatro oyuncusu Olga Knipper'le gittiği Badenweiler'da ölen Çehov, çarlık dönemindeki siyasi çıkmazları, basit insan yaşantılarını büyüteç altına almaktaki ustalığı, Tolstoy'u hayran bırakan yalın ve ölçülü biçemi, gelenekselliği aşan anlatım biçimiyle dünya edebiyatının ustaları arasına katıldı.

ZEKİ BAŞTIMAR, 1905'te Sürmene'de, Baştımar köyünde doğdu. Babası Hacı Yakupoğulları'ndan Muhammed, annesi Huriye Hanım'dır. Trabzon Öğretmen Okulu'nda okurken Rusya'ya gitti. Yükseköğrenimini Moskova Üniversitesi'nde yaptı. Yurda dönünce Başvekalet Kütüphanesi'nde tercüman olarak çalıştı. Tolstoy'un *Savaş ve Barış*'ını ve *Mujikler*'ini, Puşkin'in *Erzurum Yolculuđu*'nu, Çehov'un kimi öykülerini

Türkçeye çevirdi. İstanbul'da Yedi Gün Yayınevi'ni açtı. "1951 Tevkifatı" adıyla anılan Türkiye Komünist Partisi davalarında Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi olarak en büyük cezaı o aldı. Daha sonra yurtdışına kaçarak TKP genel sekreteri oldu. 1958 yılında Doğu Almanya'da yayın yapan Bizim Radyo'yu kurdu. 1973 yılında Almanya'da öldü. Zeki Başımar İngilizce, Fransızca ve Rusça biliyordu.

İçindekiler

Düello	11
Mujikler	139
Evde	179
Sürgünde	191
İoniç	203
Nişanlı	225
Maske	249
Suikastçı	255
İlkbaharda	261
Yazar	267
Eski Ev	273
Pahalı Dersler	281
Uyku	289
Prişibeyev Çavuş	297
Bahis	303
Tanıdık Erkek	313
Yetenek	319
Sarsıcı Duygular	325
Uyku Sersemliği	331
Sevinç	337

Bukalemun	341
Dilenci	345
Akalın	353
Gerekli Önlemler	361
Sorgu Yargıcı	367
Fazla Gelen İnsanlar	373
Zinoçka	381
Kazanan Bilet	389
Yazlıkçılar	395
Olay	399
Duvar	407
Bayan NN'nin Hikâyesi	411
Keder	417
Sayfiyede	425

DÜELLO

I

Sabahın saat sekiziydi; subayların, memurların, şehre gelen yabancıların sıcak ve boğucu bir gecenin ertesinde genellikle denize girdikten sonra kahvelerini, çaylarını içmek için gazinolara gittikleri saatti. Başında Maliye Nezaretî'nin kasketi, ayaklarında terlikleri, 28 yaşında zayıf, sarışın bir genç olan İvan Andreyiç Layevski denize girmeye geldiği zaman sahilde birçok tanıdığına, bunlar arasında da dostu askerî doktor Samoylenko'ya rastladı.

İri ve saçları dibinden kesilmiş kısa boylu, kırmızı yüzlü, büyücek burunlu, gür, siyah saçlı, kırçıl favorili, şişman, gebeş, üstelik de kısık, çatlak sesli Samoylenko her yeni gelende tatsız bir *burbon*¹ ve yaygaracı izlenimi uyandırır, ama ilk tanışıklığın üstünden iki-üç gün geçince yüzü fevkalade iyi, sevimli, hatta güzel görünmeye başlardı. Hantallığına, sesinin tonundaki kabalığa rağmen yumuşak, son derece iyi, temiz kalpli, iyilik etmeyi sever bir adamdı. Şehirde herkesle samimiydi; herkese ödünç para verir, herkesi tedavi eder, evlendirir, barıştıtır, piknikler düzenler, şiş kebapları, çok nefis kefal çorbaları

1. Kaba, müstebit adam (Bourbon hanedanından hareketle). (Ç.N.)

pişirir, her zaman birisinin işi için koşar, ricada bulunurdu. Daima neşeliydi. Herkesin onun hakkındaki görüşü, kusursuz bir adam olduğuydu. Yalnız iki zayıf tarafı vardı: Birincisi, iyi yürekliliğinden utanır, sert bakışlarla, yapmacık bir kabalıkla bunu örtmeye çalışırdı. İkincisi, sadece devlet müşaviri olduğu halde hastabakıcıların ve erlerin ona ekselans demelerinden hoşlanırdı.

İkisi de omuzlarına kadar suya girmişlerdi, Layevski söze başladı:

“Bir soruma cevap ver, Aleksandr Davidiç. Diyelim ki bir kadın sevdin, onunla birleştin. İki seneden fazla birlikte yaşadınız diyelim. Sonra da, olur ya, soğudun; onu kendine yabancı hissetmeye başladın. Böyle bir durumda olsan ne yapardın?”

“Çok basit. Hadi yavrum, al başını istediğin yere git derim. O kadar.”

“Söylemesi kolay! Ama ya gidecek yeri yoksa? Dostları, akrabaları yoksa, beş parasızsa, çalışamazsa?..”

“Eee? Beş yüzü birden eline tutuştururum, yahut da yirmi beş ruble aylık bağlarım. Biter gider. Çok basit.”

“Farz edelim ki beş yüzün ve ayda yirmi beşin var; ama benim dediğim kadın aydın, gururlu bir kadın. Ona para teklif etmeye cesaret edebilir misin? Sonra ne şekilde?” Samoylenko cevap vermek istedi; ama bu sırada büyük bir dalga ikisini de örttü; sonra sahile çarptı, çakıltaşları üzerinden şırıldıyarak geriye doğru kaydı gitti. Ahbablar sahile çıktılar, giyinmeye başladılar.

Samoylenko çizmesinin içindeki kumları silkerek, “Elbette,” dedi, “bir kadını sevmiyorsam onunla yaşamak zordur. Ama insanca düşünmeli, Vanya. Ben olsam soğduğumu hiç çaktırmam, ölünceye kadar onunla yaşarım.” Birdenbire söylediği sözden utanmıştı; hemen kendini toplayarak, “Bana göre hava hoş,” dedi, “isterse hiç kadın olmasın. Yerin dibine batsınlar!”

Giyindiler, gazinoya gittiler. Orada Samoylenko ken-

di evinde gibiydi. Onun için özel yemek takımı bile ayrılmıştı. Ona her sabah tepsiyle bir fincan kahve, büyük bir kesme bardakta buzlu su, bir kadeh de konyak getirirlerdi. İlk önce konyağı, sonra sıcak kahveyi, sonra da buzlu suyu içerdi. Bu herhalde çok nefis olacaktı ki içtikten sonra gözleri zevkle ışıldar, favorisini iki eliyle sıvazlar, denize bakarak, “Şaşılacak kadar güzel manzara!” derdi.

Sıkıntılı geçen uzun bir geceden, insana uyku uyutmayan boğucu sıcaktan ve gecenin karanlığını adeta artıran lüzumsuz düşüncelerden sonra Layevski kendisini bitkin, mecalsiz hissediyordu. Suya girmekle de, kahve içmekle de kendine gelememişti.

“Konuşmamıza devam edelim,” dedi. “Senden saklayacak değilim ya, bir dost gibi her şeyi anlatacağım: Nadejda Fedorovna’yla başım dertte... Hem de nasıl! Sırrımı sana açtığım için beni affet. Anlatmak benim için bir ihtiyaç.”

Sözün nereye varacağını sezen Samoylenko gözlerini süzdü, parmağıyla masayı tıkırdatmaya başladı.

Layevski devam ediyordu:

“Onunla iki yıl beraber yaşadım, artık sevmiyorum, daha doğrusu ortada sevgi mevgi diye bir şey olmadığını anladım... Bu iki yıl sadece bir aldanmaydı.” Konuşurken pembe avuçlarını süzmek, tırnaklarını kemirmek yahut kolluğunu parmaklarıyla buruşturmak Layevski’nin âdetiydi. Şimdi yine aynı şeyi yapıyordu. “Bana yardımın dokunmayacağını biliyorum, ama gene anlatayım; çünkü benim gibi bahtsız, lüzumsuz insanlar için konuşmaktan başka avunacak şey yok. Her hareketimi başkalarına anlatmalıyım, saçma hayatıma bazı nazariyelerde, edebî tiplerde ve mesela bizim gibi üst sınıf Rusların yozlaşmasında falan bir izah yolu, bir özür aramalıyım... Mesela geçen gece boyuna, ‘Ah Tolstoy ne kadar haklı,

yerden göğe kadar haklı!’ diye düşünerek kendimi avuttum, böylece biraz ferahladım. Gerçekten birader, büyük edip! Ne dersen de.”

Tolstoy’u hiç okumamış olan, ama her gün okumaya niyet eden Samoylenko sıkılarak, “Evet,” dedi, “bütün edipler kafadan uydurur yazarlar, ama o doğrudan doğruya tabiattan alır...”

Layevski içini çekti, “Aman Tanrım, uygarlık bizi ne kadar bozmuş!” dedi. “Evlü bir kadın sevdim: O da beni sevdi... Önce öpücüklerimiz, sessiz gecelerimiz, yeminlerimiz, Spencer’ımız¹, ideallerimiz ortak amaçlarımız vardı... Ne saçma şey!.. Hakikatte onun kocasından kaçıyor-duk, ama iç hayatımızdaki boşluktan kaçıyoruz diye kendi kendimizi aldatıyorduk. Gözlerimizin önünde şöyle bir gelecek canlanıyordu: Önce Kafkasya’ya gideceğiz, memlekete, insanlara alışınca kadar ben resmî kıyafetle memurluk edeceğim sonra da köyde kendimize bir parça toprak satın alacağız, alnımızın teriyle yaşayacağız, bağ, bahçe, tarla edineceğiz. Benim yerimde sen olsan, yahut senin şu zoolog Von Koren olsa, Nadejda Fedorovna’yla belki otuz yıl yaşar, mirasçılarınıza zengin bir bağ, bin *desyazina*’lık² bir mısır tarlası bırakırdınız. Ama ben daha ilk günde kendimi batmış hissettim. Şehirde dayanılmaz bir sıcak, can sıkıntısı, ıssızlık... Kıra gidersin, her çalınım, her taşın altında böcekler, akrepler, yılanlar; kırım ötesi dağlar ve bozkır. Yabancı insanlar, yabancı tabiat, zavallı bir kültür... Bütün bunlar kürklü ceketi giyip Nadejda Fedorovna’yla kol kola Neva Bulvarı’nda gezmek ve sıcak ülkeleri hayal etmek gibi kolay değil ahbab. Burada ölesiye savaş lazım. Halbuki ben nasıl savaşçı olurum? Zavallı

1. Herbert Spencer (1820-1903): İngiliz filozof ve sosyolog. (Y.N.)

2. 1,092 hektar. (Ç.N.)

bir nevrastenik, bir muhallebi çocuğu... Daha ilk gün iş hayatı ve bağ için beslediğim fikirlerin beş para etmediğini anladım. Aşka gelince, sana söyleyebilirim ki Spencer'i okuyan, aşkı için dünyanın öbür ucuna giden bir kadınla yaşamının da bir Anfisa veya Akulina'yla yaşamak gibi tadı yok. Evde aynı ütü, pudra, ilaç kokusu; her sabah aynı bukle kâğıtları,¹ aynı kendi kendini aldatış...

Layevski'nin bildik bir kadın hakkında kendisiyle böyle açık saçık konuşmasından kızaran Samoylenko, "Ütüsüz ev olmaz," dedi. "Bugün sen rahatsızsın Vanya, farkındayım. Nadejda Fedorovna mükemmel, bilgili bir kadındır, sen de çok akıllı bir adamsın..."

Samoylenko etraftaki masalara göz atarak devam etti: "Şüphesiz evlenmiş değilsiniz, ama bunda kabahatiniz yok, kaldı ki... önyargılardan kurtulmak, modern fikirlerin düzeyine yükselmek lazım. Ben de nikâhsız yaşamaktan yanayım, evet... Ama mademki bir defa birleşmiş, ölünceye kadar beraber yaşamalı."

"Sevmeden mi?"

Samoylenko, "Şimdi," dedi, "sana izah edeyim. Sekiz yıl önce burada ihtiyar bir acente mümessilimiz vardı; çok kafalı bir adamdı. Bu adam, derdi ki, aile hayatında esas olan katlanmadır. İştıyor musun Vanya, sevgi değil, katlanma. Sevgi uzun zaman devam edemez. Sen iki yıl severek yaşadın, ama şimdi, yaşadığın bu aile hayatı, belki öyle bir devreye girmiştir ki dengeyi korumak için bütün sabrını, tahammülünü kullanman gerekiyor..."

"Sen ihtiyar acentene inanıyorsun; bence onun nasihati saçma. Senin ihtiyarın ikiyüzlülük edebilir, sabır ve tahammül idmanı yapabilir; sevilmeyen birini vicdanı açısından gerekli bir nesne olarak görebilir. Fakat ben da-

1. Evde saç kıvrırmak için bigudi yerine kullanılan kâğıtlar. (Y.N.)

ha bu kadar küçülmedim. Eğer sabır ve tahammül idmanı yapmak istersem kendime jimnastik gülleleri, yahut yerinde duramayan bir at satın alırım, ama insanı rahat bırakırım.”

Samoylenko buzlu bir beyaz şarap ısmarladı.

Birer bardak içtikten sonra Layevski birdenbire sordu:

“Beynin yumuşaması nedir, söyler misin?”

“Bu, efendim, nasıl anlatmalı sana... öyle bir hastalık ki beyin gevşer, sulanır gibi olur.”

“Tedavisi kabil mi?”

“Hastalık ihmal edilmemişse, evet. Soğuk duşlar... Pehlivan yakısı... Ağızdan alınacak bazı ilaçlar.”

“Ya... İşte görüyor musun halimi. Onunla yaşayamam, bu benim dayanma gücümün üstündedir. Seninle olduğum müddetçe böyle konuşuyor, gülüyorum; ama evde cesaretimi büsbütün kaybediyorum. Canıma o derece tak dedi ki, mesela birisi, onunla bir ay daha birlikte yaşamak zorunda olduğumu söyleyecek olsa kurşunu alnımın ortasına sıkarım zannediyorum. Ama onu da bırakmak olmaz. Kimsesi yok, çalışamaz, ne bende para var ne onda... Nereye sığsın? Kime gitsin? İnsan bir çare düşünüp bulamıyor... E, söyle bakalım, ne yapmalı?”

Samoylenko ne söyleyeceğini bilemeyerek homurdandı:

“Aha... O seni seviyor mu?”

“Evet, o yaşta, o mizaçta bir kadının muhtaç olduğu bir erkeği seveceği kadar seviyor. Benden ayrılmak onun için pudrasından, bukle kâğıtlarından ayrılmak kadar zordur. Ona göre ben onun tuvalet masasının tamamlayıcı bir parçasıyım.”

Samoylenko utandı.

“Sen bugün biraz keyifsizsin Vanya, uyuyamadın galiba,” dedi.

“Evet, iyi uyuyamadım... Genellikle kendimi fena hissediyorum, kardeş. Başım sepet gibi, içim sıkılıyor, üzerimde bir halsizlik var... Kaçmalı!”

“Nereye?”

“Şöyle kuzeye doğru. Çamlara, mantarlara, insanlara, fikirlere doğru... Şimdi Moskova veya Tula vilayeti gibi bir yerde nehirde banyo yapmak, üşümek, anlıyor musun; sonra üç saat kadar, en basit bir üniversiteliyle bile olsa gezip dolaşmak, gevezelik etmek için ömrümün yarısını feda ederdim. Kuru otlar nasıl kokar, hatırlar mısın? Geceleri bahçede gezerken evden piyano sesleri gelir, trenin geçtiği duyulur...”

Layevski heyecanından gülümsüyordu. Gözlerinden süzülen yaşları göstermemek için yerinden kalkmadan yanlarındaki masaya doğru dönerek bir kibrit istedi.

“On sekiz yıl oluyor. Rusya’ya gitmedim. Orasının nasıl olduğunu unuttum. Bence Kafkasya’dan daha güzel memleket yok,” dedi Samoylenko.

“Vereşçagin’in¹ bir tablosunda, derin bir kuyuda idam mahkûmları inler. İşte senin güzel Kafkasya’n bana tıpkı bu kuyu gibi geliyor. Eğer bana, Petersburg’da temizleyici mi yoksa burada prens mi olmak istersin, ikisinden birini seç, deseler, ocak temizleyiciliğini seçerim.”

Layevski düşünceye daldı. Samoylenko onun eğilmiş vücuduna, bir noktaya dikili gözlerine, solgun, terli yüzüne, batık şakaklarına, kemirilmiş tırnaklarına, ayaklarının ucunda sarkıp kötü yamanmış çoraplarını meydana koyan terliklerine bakarak, belki de Layevski ona âciz bir çocuğu hatırlattığı için kuvvetli bir merhamet duydu ve sordu:

“Annen sağ mı?”

1. Vasili Vereşçagin (1842-1904): Rus ressam. (Y.N.)

Edebiyatın farklı alanlarında başarılı eserlere imza atan Anton Çehov aynı zamanda modern öykünün yaratıcılarından biri olarak kabul edilir. Çarlık Rusya'sının çökmekte olduğu 19. yüzyıl sonlarını, modernleşme sürecinin toplumsal sınıflar ve kuşaklar arasındaki uçurumu iyice derinleştirdiği, aristokrasinin çöktüğü bu dönüşüm ve belirsizlik dönemine kimi zaman keskin bir hiciv kimi zaman- sa hüznü bir gerçekçilikle yaklaşır. Bu yeni düzene ayak uyduramayan insanların dokunaklı, yalın gerçekliğini görür.

Sayfiyede, ayrıntılara düşkünlüğüyle bilinen Çehov'un karakterlerinin ruh durumlarını titizlikle çizdiği, hepsinde başka bir hayatı mercek altına aldığı otuz dört öyküden oluşuyor. Çehov'un ahlaki yargılara varmaktan kaçınarak, nesnel ve sevecen tavrını koruyarak, bazen de sadece susarak kaleme aldığı bu öyküleri birbiri ardına, soluksuz okuyacaksınız.

#dünyaklasikleri #rusklasikleri #çarlıkrusyası #küçükyaşamlar
#aristokrasi #feodalite #gerçekçilik

Kapak resmi: William Merritt Chase

ISBN 978-975-07-4593-5

